Psychologische rapportage Pro Justitia

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

Judith Yntema
GZ-psycholoog | PJ-rapporteur NRGD | Cognitief gedragstherapeut VGCT©

1

Inhoud presentatie

- Vragenronde kennis van PJ rapportage en vanwaar deze interesse?
- Positie behandelaar en PJ rapporteur
- Opzet en format PJ rapportage
- Planning en verloop van een psychologisch onderzoek
- Onderbouwen van diagnostische overwegingen en forensisch psychologische beschouwing
- Conclusies en advisering
- Casuïstiek bespreking

2

Vragenronde

3

Verschillende posities

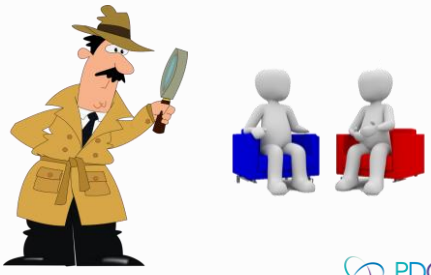

4

Deskundigheid

- BIG registratie
- Registratie in NRGD
- Rol NIFP

NEDERLANDS REGISTER GERECHTELIJK DESKUNDIGEN

5

Wetenschappelijke inzichten

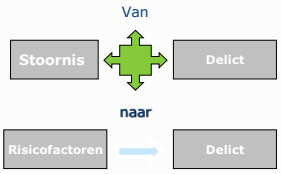

6

Forensische gedragsanalyse

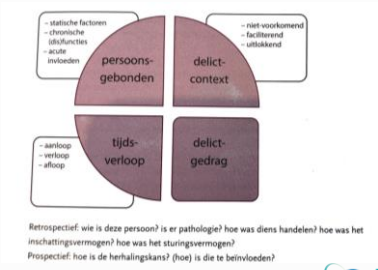

Retrospectief: wie is deze persoon? is er pathologie? hoe was diens handelen? hoe was het inschattingsvermogen? hoe was het sturingsvermogen?
Prospectief: hoe is de herhalingskans? (hoe) is die te beinvloeden?

7

De psychische stoornis

8

Opzet en format PJ rapportage

- Personalia, ten laste gelegde

1. Verantwoording en onderzoeksopzet
2. Relevante informatie gerechtelijke stukken
3. Medewerking aan het onderzoek
4. Biografische anamnese, informatie van derden
5. Gezondheids- en verslavingsanamnese
6. Houding ten opzichte van het ten laste gelegde
7. Klinisch psychologisch onderzoek
8. Testpsychologisch onderzoek
9. Differentiaal diagnostische overwegingen
10. Forensisch psychologische beschouwing
11. Beantwoording van de vraagstelling
12. Overleg mederapporteur

9

Psychologisch onderzoek

- Biografische anamnese
- Klachten- en hetero anamnese, interviews (oa ASS, persoonlijkheid, adaptieve functies)
- Klinische indruk; eerste indruk, houding tov het onderzoek, functionele screening, stemming etc.
- Testpsychologisch onderzoek; IQ, zelfrapportagevragenlijsten, klachtgerichte vragenlijsten
- (Differentiaal) diagnostische overwegingen; beschrijvende diagnose, samenvatting van het voorgaande
- Forensisch psychologische beschouwing; samenhang aangetroffen problematiek, toerekeningsvatbaarheid, risico, inschatting, zorg- en interventies advies, strafrechtelijk kader

10

Doel

- Informatie geven met betrekking tot het gedrag dat voor niet-psychologen begrijpelijk is.

11

Vraagstelling

0. *Als verdachte weigert onderzocht te worden, tot welke overwegingen van de onderzoeker geeft die weigering aanleiding?*

1. *Is onderzochte lijdende aan een psychische stoornis, verstandelijke handicap en/of psychogeriatrische aandoening en zo ja, hoe is dat in diagnostische zin te omschrijven?*

12

Vraagstelling 2,3

2. *Hoe was dit ten tijde van het plegen van het ten laste gelegde*

3. *Beïnvloedde de eventuele psychische stoornis, verstandelijke handicap en/of psychogeriatrische aandoening onderzochtes gedragskeuzes en gedragingen ten tijde van het ten laste gelegde?*

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

13

Vraagstelling 4

4. *Zo ja, kunt u dan gemotiveerd aangeven:*
   a) *Op welke manier dat gebeurde,*
   b) *Of dit leidt tot het advies om het ten laste gelegde in een verminderde mate dan wel in het geheel niet toe te rekenen, en*
   c) *Indien geadviseerd wordt om in een verminderde mate toe te rekenen, preciseer dit gedragskundig.*

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

14

Vraagstelling 5

a) *Welke verwachting heeft u, gelet op de hiervoor beschreven stoornis, ten aanzien van het risico op recidive ?*
b) *Welke beschermende functies in de persoonlijkheid of functioneren dienen hierbij in ogenschouw dienen te worden genomen?*
c) *Welke contextuele, situatieve of andere condities hierbij in ogenschouw dienen te worden genomen? (was: welke andere factoren en condities moeten hierbij in ogenschouw worden genomen?)*
d) *Is er iets te zeggen over eventuele onderlinge beïnvloeding van deze factoren en condities?*

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

15

Vraagstelling 6

6. *Zijn er argumenten gelegen in de persoonlijkheid en/of ontwikkeling van onderzochte die aanleiding geven het minderjarigenstrafrecht toe te passen? (deze vraag alleen opnemen en beantwoorden als onderzochte ten tijde van het plegen van het ten laste gelegde de leeftijd van 23 jaar nog niet had bereikt) Zo ja, volg de jeugdvraagstelling*

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

16

Vraagstelling jeugd

7. *Als u van oordeel bent dat het jeugdstrafrecht van toepassing zou moeten zijn, dan gaat u verder met de beantwoording van onderstaande vragen uit de jeugdvraagstelling:*
   a) *Welke aanbevelingen van gedragsdeskundige en van andere aard zijn te doen voor interventies die het eventuele recidivegevaar kunnen beperken en die een zo gunstig mogelijke ontwikkeling bevorderen?*
   b) *Binnen welk(e) juridisch(e) kader(s) zou(den) deze kunnen worden gerealiseerd?*

8. *Indien u adviseert tot een gedragsbeïnvloedende maatregel kunt u dan aangeven:*
   a) *Welke problematiek van de onderzochte hiertoe aanleiding geeft?*
   b) *Waarom deze maatregel in het belang geacht kan worden van een zo gunstig mogelijke verdere ontwikkeling van de onderzochte?*
   c) *Welke vorm van zorg of hulpverlening aangewezen is?*

9. *Indien u adviseert tot plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ-maatregel) kunt u dan aangeven:*
   a) *Welke problematiek van de onderzochte hiertoe aanleiding geeft?*
   b) *Waarom deze maatregel in het belang kan worden geacht van een zo gunstig mogelijke verdere ontwikkeling van de onderzochte?*

10. *In hoeverre komen er uit het onderzoek bevindingen naar voren die niet aan de orde zijn gekomen in de onderzoeksvragen, maar wel van belang zijn met betrekking tot de ontwikkeling en opvoeding van de onderzochte en/of bij eventueel te nemen beslissingen?*

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

17

Vraagstelling 7

a) *Welke aanbevelingen van gedragsdeskundige en van andere aard zijn te doen voor interventies die het eventuele recidivegevaar kunnen beperken,*

b) *Binnen welk(e) juridisch(e) kader(s) zouden deze gerealiseerd kunnen worden?*

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

18

19

Ontoerekingsvatbaar

- Iemand is ontoerekeningsvatbaar als er sprake is van een psychische stoornis, verstandelijke handicap en/of psychogeriatrische aandoening, waardoor hij niet verwijtbaar is voor een strafbaar feit. Het is aan de rechter om te bepalen of dit zo is. En in welke gradatie iemand ontoerekeningsvatbaar is. Je kunt namelijk volledig ontoerekeningsvatbaar, of verminderd toerekeningsvatbaar zijn.

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

20

Toerekeingsvatbaar?

- Het is de taak van de rapporterend gedragsdeskundige om de rechter te adviseren over de mate waarin het delict de verdachte kan worden toegerekend, met ander woorden: in welke mate de verdachte vatbaar is voor die toerekening.
- Discussie over gebrek aan deskundigheid van psycholoog/psychiater over toerekenen van een delict aan den verdachte

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

21

Mogelijke standaard

- Een verdachte is **ontoerekingsvatbaar** als een psychische stoornis geleid heeft tot een of meer van de volgende drie mogelijkheden:

1. De handeling was niet onder controle van de wil van de verdachte
2. De wil kwam niet van de verdachte zelf; het werd hem 'opgelegd' dit te willen
3. De verdachte begreep de handeling of de context daarvan niet (of waardeerde deze niet zoals deze was).

(Meynen, 2012, 2013)

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

22

Dissociatieve toestand

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

23

Toerekeningsvatbaar?

- Stel deze man heeft een borderline persoonlijkheidsstoornis met seksueel misbruik in zijn eigen verleden, dus ook sprake van trauma in de voorgeschiedenis
- Zou er sprake kunnen zijn van een doorwerking van de psychische stoornis(sen) in de wurging?

Bespreek kort in tweetallen

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

24

ontoerekingsvatbaar

- Blijkt de verdachte in geen enkel opzicht toerekeningsvatbaar? Dan is het niet mogelijk hem een gevangenisstraf op te leggen. In dat geval kan hem alleen een strafrechtelijke maatregel worden opgelegd, zoals een opname in een psychiatrische instelling en/of tbs. Dit komt in de praktijk zeer weinig voor. Wordt hij verminderd toerekeningsvatbaar verklaard? Dan leidt dit meestal tot een minder hoge straf, met psychiatrische behandeling en/of dwangverpleging. Voor het deel dat de verdachte wél toerekeningsvatbaar is, krijgt hij gevangenisstraf. Na het uitzitten van de gevangenisstraf wordt hij verplicht opgenomen in één van de tbs klinieken in Nederland om behandeld te worden aan de geconstateerde problematiek.

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

25

Ontoerekeningsvatbaar door alcohol/drugs?

- Stel je voor: je bent onder invloed van alcohol of drugs en pleegt op dat moment een strafbaar feit. Maakt dit uit voor jouw toerekeningsvatbaarheid? Nee, in principe niet. In de wet is vastgelegd dat iemand zich alleen op ontoerekeningsvatbaarheid kan beroepen, als er sprake is van een psychische stoornis, verstandelijke handicap en/of psychogeriatrische aandoening. Met andere woorden: kom je door jouw eigen toedoen in de situatie terecht dat je de wet overtreedt? Dan ben je in de ogen van de rechter verwijtbaar.
- Wel is dit een grijs gebied, want niet iedereen die alcohol of drugs gebruikt kiest daar per definitie zelf voor. Bijvoorbeeld wanneer iemand verslaafd is. Of wanneer iemand onbewust of onvrijwillig alcohol of drugs inneemt. Daarom zal een rechter per situatie bekijken in hoeverre er sprake is van verwijtbaarheid.

Culpa in causa

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

26

Simulatie?

Geestesziek of gewetenloze killer: dit is het verhaal van Thijs H.

Thijs H. (28) uit Brunssum is de hoofdpersoon in een van de meest geruchtmakende moordzaken van Nederland. Een jaar geleden stak de Limburger drie willekeurige mensen dood. Nu zijn proces aanstaande maandag gaat beginnen, duikt Panorama in dit even omvangrijke als bizarre dossier.

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

27

Toerekenbaar?

- Het Pieter Baan Centrum (PBC) was na wekenlang onderzoek tot de conclusie gekomen dat de 28-jarige volledig ontoerekeningsvatbaar was toen hij in mei 2018 twee vrouwen en een man van het leven beroofde. Dat zou betekenen: alleen tbs. De verrassing voor de verdediging betrof het feit dat het OM niet meeging met dat oordeel en naast tbs dus een lange gevangenisstraf eiste. De verdachte was volgens hen slechts 'verminderd toerekeningsvatbaar' tijdens de moorden. Het onderzoek van de kliniek noemde justitie 'gemankeerd'.
- Dat het OM vraagtekens zet bij de deskundigheid van het PBC, vinden H.'s advocaten wonderbaarlijk. "Als ook maar de helft waar is van de kritiek van het OM, dan zijn de rapporteurs compleet ongeschikt voor hun vak", klonk het in de rechtbank. "Hoe kunnen we dan ooit nog vertrouwen op rapportages die daar vandaan komen?"

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

28

Discussie toerekingsvatbaarheid

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

29

Gökmen Tanis

- Tanis is de schutter die op 18 maart 2019 om 10.45 uur in de Utrechtse sneltram het vuur opende op passagiers en later ook buiten op omstanders die te hulp waren geschoten. Hierbij overleden drie mensen ter plekke en raakten zeven anderen zwaargewond (van wie er tien dagen later één persoon alsnog aan zijn verwondingen is bezweken). Aan de hand van beelden van een van de bewakingscamera's in de sneltram herkende de politie al snel Tanis en startte een klopjacht naar hem, waarbij op verschillende plekken in en om Utrecht tevergeefs invallen werden gedaan.

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

30

Aanwijzingen voor een psychische stoornis?

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

31

Verminderd toerekeningsvatbaar

- Over de persoon van verdachte is na zijn verblijf in het Pieter Baan Centrum (PBC) door deskundigen gerapporteerd. Het onderzoek is in sterke mate beperkt door de gebrekkige medewerking die verdachte aan dat onderzoek heeft verleend. Ondanks die beperkingen is het voor die deskundigen toch mogelijk gebleken hun bevindingen te voorzien van onderbouwde conclusies. Bij hem is naar hun deskundige mening sprake van een persoonlijkheidsstoornis met narcistische en antisociale kenmerken, en hij functioneert op een zwakbegaafd intelligentieniveau. Het onderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd dat verdachtes geloofsopvatting van doen heeft met psychiatrische problematiek. Deze vaststellingen over verdachtes persoon waren van betekenis in aanloop naar en ook toen hij de bewezen geachte feiten pleegde.

Wat is de uitspraak denk je?

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

32

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

33

ZAANSTREEK-WATERLAND

NL V

Rechtbank behandelt zaak van man die in psychose moeder doodgestoken zou hebben

18 mei 2021, 08.12 uur · Aangepast 18 mei 2021, 11.00 uur · Door Redactie Zaanstreek-Waterland

Het was 7 april 2020 toen Sander W. zijn 63-jarige moeder omgebracht zou hebben bij een steekpartij aan de Julianastraat in Purmerend. Het Openbaar Ministerie (OM) verdenkt hem ervan zijn moeder met een mes te hebben gestoken in haar borst en hartstreek. Ook stak hij zichzelf en zou hij zijn vrouw ernstig hebben verwond. Dat zegt verslaggever Tom van Midden vanochtend op NH Radio.

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

34

Toerekenbaar en strafbaar?

- Het OM verdenkt Sander W. van doodslag bij zijn moeder en poging tot doodslag bij zijn vrouw. Het familiedrama kwam als donderslag bij heldere hemel. De man is nooit eerder met politie en justitie in aanraking geweest.
- Hij zou op de bewuste dag in een psychose zijn geweest en zegt zich niks meer te kunnen herinneren van het drama. Dat zei Sander W. tijdens de voorbereidende zittingen in de rechtbank van Alkmaar. Zijn advocaat Peter Spoelstra zei dat zijn cliënt zo snel mogelijk duidelijkheid wilde: over de onderzoeken en uitkomst van de strafzaak.
- De verdachte is onderzocht door een psycholoog, psychiater en neuroloog.

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

35

Vervolg….

- Het ging al even niet goed met W.. Hij sliep slecht, blowde veel en staarde zichzelf steeds meer blind op complottheorieën op sociale media. Op 7 april zou hij worden opgenomen, maar nog voordat de zorgprofessionals zich over hem konden ontfermen, stak hij die dag – zonder directe aanleiding – in zijn eigen huis in op zijn moeder. Zij overleed in het ziekenhuis.
- Ook stak hij zijn vriendin in haar borst, maar zij slaagde erin het mes op eigen kracht uit haar lichaam te halen en overleefde de plotselinge aanval van haar vriend en vader van hun kinderen. Het was voor het eerst dat het zo mis ging, want Sander had nog geen strafblad en was nooit eerder met politie in aanraking geweest. Hij wordt door zijn familie en psychologen omschreven als een rustige, goede huisvader en een harde werker.
- Sprake van 20 jaar lang cannabisgebruik en oplopende stress in het begin van de corona periode.

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

36

Verband stoornis ten laste gelegde

Hoewel betrokkene zich niets meer van het tenlastegelegde herinnert en er daardoor niets over kan verklaren kan er wel een verband tussen de psychotische stoornis en het tenlastegelegde worden gelegd.

Er is bij betrokkene sprake van langdurig en dagelijks cannabis gebruik. Voorts heeft hij een vermijdendecopingstijl en heeft het jarenlange cannabisgebruik zijn persoonlijkheid enigszins afgevlakt. Er is hierdoor bij betrokkene weinig voeling met zijn emotionele binnenwereld. (…) Omdat betrokkene mogelijk vanuit zijn persoonlijkheid onvoldoende in staat was de opgelopen angst en spanningen op adequate wijze te kunnen reguleren, heeft dit geleid tot slaapgebrek en tezamen met het dagelijkse en langdurige cannabisgebruik uiteindelijk tot psychotische ontregeling. Hoewel bij betrokkene in 20 jaar cannabisgebruik geen signalen voor eerdere psychotische ontregeling naar voren komen kan het toch meespelen in een psychotische decompensatie. Er was bij betrokkene geen ziektebesef met betrekking tot zijn cannabisgebruik en psychotische gedrag waardoor hij niet heeft kunnen ingrijpen of hulp heeft kunnen inschakelen. Betrokkene stond niet bekend als een agressief persoon. (…) Zoals genoemd is geen somatische oorzaak voor het psychotische gedrag gevonden.

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

37

Vragen?

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

38

Bedankt voor jullie aandacht!

PDC-A PSYCHODIAGNOSTISCH CENTRUM - AMSTERDAM

DIAGNOSTIEK | EXPERTISE | CONSULTATIE | OPLEIDING

39